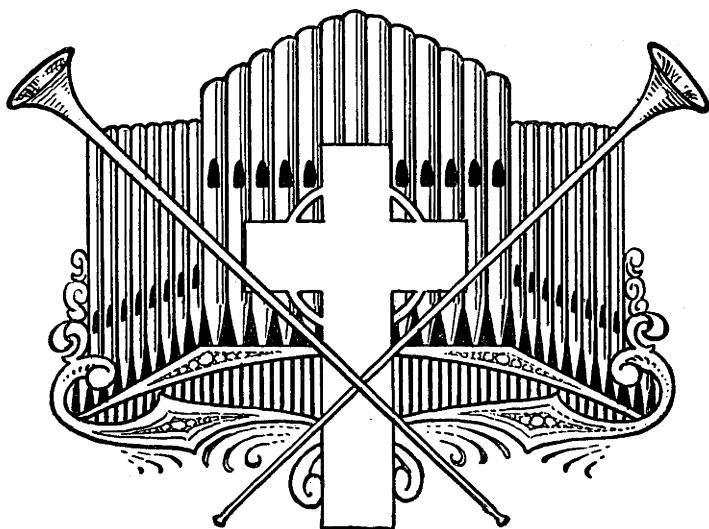

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH

SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- OCH KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN *BENGT CNATTINGIUS*, LINKÖPING, PROFESSOR *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÅSTHOLMEN, OCH MUSIKDIREKTÖR *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STJÄRNORP

15 OKT.

FJÄRDE ÅRGÅNGEN

1929

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
A. Adell: Kyrkklockor	44
— » — Den praktiska prästutbildningen	132
— » — Högmässa och kyrkoår	154
F. M. Allard: Predikan vid vespergudstjänst i Skara domkyrka den 15 aug. 1929	161
G. Aulén: Nya riktlinjer för arbetet inom Kyrkosångens Vänner	59
Y. Brilioth: Kyrkomötet i Örebro 1529	49
B. Cnattingius: Utställningen av kyrklig textilkonst	17
— » — Konst och liturgi	165
G. Herrlin: Vid friska vatten	130
H. Hägglund: Ett kapitel om predikans genesis	145
E. Liedgren: Glömda rikedomar	177
A. Malmberg: En predikosamling ur psalmvalssynpunkt	182
O. Mannström: Två morgonhymner från gamla kyrkan	12
C. A. Moberg: Den gregorianska sången i den romerska kyrkan	33
— » — Pius X och den kyrkliga musiken	71
— » — »Ny saklighet» inom nutida katolsk kyrkomusikalisk komposition	81
— » — Musikhistoriska lärdomar	104
G. Molis-Mellberg: Psalmbooksfrågans behandling vid kyrkomötet i Finland	5
— » — Handbooksfrågornas behandling vid senaste kyrkomötet i Finland	19
O. Olsson: Orgelspelets mästare	152
K. Peters: Sveriges första svenska kyrkohandbok	54, 65
— » — Dopritualet i 1529 års handbok	100
— » — Till prefationens musikaliska historia i Sverige	138
C. Rogberg: Schütz' Musikalische Exequien	10
A. Runbäck: Den unisona körens uppgifter vid högmässan	111
— » — Till frågan om högmässans inledning	167
S. Sjöberg: Erfarenheter från bruket av Koraler till Nya Psalmer	1
— » — Kyrkomusikernas lönefråga	77
M. Wöldike: Thomas Laub og Dansk kirkesang	41
D. Åhlén: Carl Lundell	97
— » — Bachfesten i Leipzig	120
— » — Kurt Thomas	158
W. Åhlén: Nutida orgelproblem	140

Redogörelser och större meddelanden.

	Sid.		Sid.
Om den rätta bönen	1	Nya orglar	32, 80, 128, 191
Bön vid kyrkosångsmöte	129	Händels Messias	16, 32
Bön vid kantors tillträde	129	Bachs julatorium	31, 48
Kyrkosångens Vänner	28, 62, 191	Schütz' Jesu sju ord på korset	80
Sveriges allmänna Organist- och Kan-		Matrikel över svenska kyrkomusici	94
torsförening	29, 125, 191	Sveriges äldsta kyrkoklocka	16
Sveriges Kyrkosångsförbund	30, 191	Vigeland dekorerar Lunds domkyrka?	16
400-års jubileet i Örebro	95	Öppna kyrkor	31
Körjubileer: Norrköpings S:t Olai	30	Klassisk orgelmusik	128, 160
Valdemarsviks kyrkokör	95	Prenumerationsanmälan	191
Karlskrona musikför	95	Danmark: Nordiskt körmöte	124
Kurser och möten: Möteskalender	80	Norge: Liturgisk nämnd	96
Lit.-kyrkomus. kurs i Skara	95, 141	Trondhjems domkyrka	96
D:o i Karlshamn	95, 127	Norges organistförening	160
D:o i Berg	126	Finland: De nya melodierna till psalm-	
Organistkurs i Uppsala	128	bokstillägget	9
Kyrkliga mötet i Stockholm	95	Kyrkomusikdagar i Helsingfors	14
Petrus de Dacia, ruinspel	142	Svensk sångfest i Jakobstad	16
Kyrkliga Frivilligkåren i Upsala	186	Åbo domkyrkas 700-årsfest	16, 96
Orgeldispositioner	88, 174, 185	Svenska kantor-organistför.	32

	Sid.		Sid.
<i>Tyskland: 17:e Bachfesten</i>	32, 120	<i>England: Evangeliska alliansen och</i>	
<i>2:a Schützfesten</i>	32	<i>engelska kyrkohandboken</i>	13

Recensionier.

A. Litteratur.

<i>H. Biedermann: Aktuelle Orgelbaufragen</i>	143	<i>R. v. Liliencron: Chorordnung</i>	92
<i>M. Björkquist: Den bundna och den fria kyrkan</i>	189	<i>G. Lizell: Den sv. högmässogudstj.</i> ...	154
<i>Bärenreiter-Jahrbuch 1929</i>	47	— » — <i>Vårt kyrkoår</i>	154
<i>C. F. Hennerberg: Orgelns byggnad</i> ...	25	<i>O. Mannström: Livsträdet</i>	189
<i>Jahrbuch für Liturgiewissenschaft</i>	190	<i>Der Musikant</i>	124
<i>A. Jonae: Öva dig i gudaktighet</i>	89	<i>Musik und Kirche</i> ..	47
<i>Julböcker: Julhelg för sv. hem</i>	188	<i>H. Olsén: Svenska kyrkomusici</i>	25
Linköpings stifts julbok	188	<i>Th. Peterson: Själens vägar</i>	190
Lunds stifts julbok	188	<i>G. Ramin: Gedanken zur Klärung des Orgelproblems</i>	140
Till hembygden	189	<i>Svenskt kyrkoliv i Finland</i>	90
<i>O. Larsson: Kyrkoideal</i>	92	<i>N. Söderblom: Luthers lilla katekes</i> ...	144
<i>E. Liedgren: Svensk psalmdiktning</i> ...	79	<i>E. Wellesz: Bysantinische Musik</i>	190
<i>K. Liesenberg: Der Einfluss der Liturgie</i>	165	<i>N. Zettergren: Svensk gudstjänstlital</i>	44
		<i>M. Åmark: Kyrkklockor</i>	44

B. Musik.

<i>A. Andréén: Svenska stamsånger</i>	123	<i>Th. Laub: Musik og Kirke, Dansk Kirkesang, Andelige sange</i>	(41), 90
<i>J. C. Bach: 44 Choräle</i>	176	<i>A. Lehtonen & J. Sundberg: Passionsvesper</i>	124
<i>J. Blennow: Körsånger</i>	27	<i>V. Lübeck: Weihnachtskantate</i>	143
<i>D. Buxtehude: Missa brevis</i>	79	<i>A. Mendelssohn: 6 Choralvorspiele</i> ...	176
<i>Dansk Org.-foren. Präludiesamling</i>	79	<i>G. Möllis-Mellberg: Vesper</i>	92
<i>C. H. Debois: Sonate D dur</i>	122	<i>W. A. Mozart: Dir, Seele des Weltalls</i>	123
<i>H. v. Eyken: Musikalischer Teil zu Liliencrons Chorordnung</i>	92	<i>M. Praetorius: Weihnachtslieder</i>	143
<i>I. Hannikainen: Vårt hemvist</i>	94	<i>N. L. Sagnér: Vid juletid</i>	93
<i>H. L. Hassler: Vier Psalmen</i>	27	<i>F. Schmidt: Celler Passion 1637</i>	48
— » — <i>Mein Lieb</i>	123	<i>H. Schütz: Musikalische Exequien</i>	10
<i>O. Jochum: Christ und die Welt</i>	143	— » — <i>Der 23 Psalm</i>	143
<i>P. Kickstat: Choralvorspiele</i>	176	— » — <i>Geistliche Konzerte</i>	143
<i>H. Klemetti: 11 andliga sånger</i>	123	<i>K. Straube: Alte Meister des Orgelspiels</i>	152
40 nya <i>koralförspel</i> , utg. av ärkestiftets organist förening	26, 47	<i>Ur kyrkokörernas repertoar I—II</i>	123
<i>A. Krieger: Arien</i>	143	<i>D. Vikander: Svenska skolkvartetten III</i>	93
<i>E. Kyander: Stilla är kvällen</i>	94		

In Memoriam.

<i>Lektor A. E. Friedlander</i>	13	<i>Kyrkoherde K. G. Hauffman</i>	24
---------------------------------------	----	--	----

Musikbilaga.

	Häfte		Häfte
<i>J. S. Bach: Pingsthymn</i>	4	<i>J. Kugelman — J. S. Bach: Dig skall</i>	1
— » — <i>Kom stilla död</i>	4	ditt <i>Sion sjunga</i>	1
— » — <i>Aftonpsalm</i>	4	<i>G. P. Palestrina: Hell, dag så ljus</i> ...	4

**Tidskrift för Kyrkomusik och
Svenskt Gudstjänstliv**

Redaktionens adress: Folkungagatan 61 IV,
Stockholm.
Postgiro 31495

Expeditionens adress: *Gleerups Förlag,*
Lund, Rt. 111
Postgiro 30843

Tidskriften utkommer med 1 nummer den
15 i varje månad. För juli—augustinumren
dubbelnummer den 1 augusti

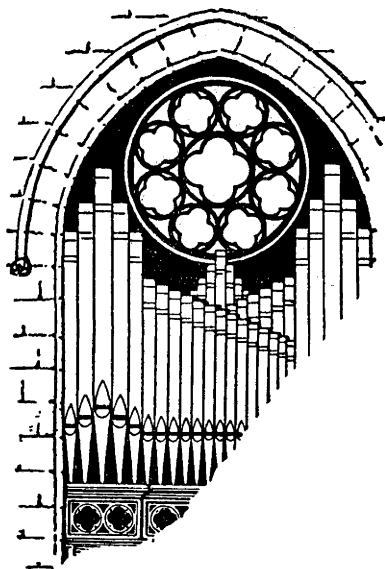
Prenumerationspris: å posten, i bokhandeln
eller direkt från förlaget: kr. 4:50 pr år

Annonspis: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
repning av annons i flera nummer

Detta nummer innehåller:

Kyrkoherden, teol. d:r *H. Hägglund*, Hjärn-
arp: Ett kapitel om predikans genesis. —
Professor *O. Olsson*, Stockholm: Orgelspe-
lets mästare. — Pastor *A. Adell*, Stjärnorp:
Högmässa och Kyrkoår. — Musikdirektör
David Ahlén, Stockholm: Kurt Thomas. —
Meddelanden.

Lediga tjänster se omslagets sid. IV.

Tonskönhet

och ett gediget omsorgs-
fullt utförande giva våra
K Y R K O O R G L A R
en rangplats inom mo-
dern orgelbyggnads-
konst

A. MÅRTENSSONS ORGELFABRIK
LUND

Ett kapitel om predikans genesis.¹

DET VIKTIGASTE ÄR, att vi möta Gud, att *han* får bereda oss. Men det utesluter ej utan förutsätter vårt självarbete, ty Gud gör och ger ej det vi kunna utan det vi icke kunna, han börjar, där vi måste sluta. Även i frågan om beredelsen till predikan gäller det: »*bed och arbeta*». Aldrig bör Claus Harms' ord härom dö, det svar han gav den präst, som i st. för att arbeta väntade på Andens ingivelse: »Till mig säger Anden blott detta, när jag ej berett mig: Claus, du har varit lat.» Vi måste med förarbete bereda oss för denna som för varje annan uppgift. Några vinkar må här givas, ej därför att de äro nya, men därför att de äro riktiga och viktiga enligt gammal, beprövad erfarenhet.

De gamla fogade »*meditatio*» närmast intill »*oratio*» såsom »*medium hermeneuticum*», vi kunna här säga »*medium homileticum*». Meditation blir studium, ty den skall ej ruva över egna tillgångar utan ständigt hämta in, vad andra givit och giva.

1. Bibeln främst — det är självklart, och i Bibeln texten främst, när det gäller predikoberedelsen, den text, som i regel hälsosamt förelägges oss, eller den text vi själva valt. Har tidigare kravet på fullständigt genomgående av texten i predikan varit förhärskande, så hotar nu förbigående av texten med sin fara. Det bör naturligtvis ej vara en lagisk fordran, att vi skola söka få allt med, som står i texten, men å andra sidan är det en given förlust för predikan, om skatter, vilka varit oss och vår förkunnelse i anbud, förbli liggande oanvända i textens åker. I varje fall är det vår plikt att taga oss tid att överväga textens tankar och sänka oss ned i dess djup. »Försumma icke den nådegåva», som finnes i din text och som kan överföras till din predikan!

Bibelberedelsen må naturligtvis ej inskränkas till texten och tillfället. Dagligt bibelstudium är daglig predikoberedelse. Bibeln, närmast *vår* Bibel, Nya Testamentet, är dock »källsprängens land», och det må vara vårt andliga hemland, där vi också bli hemvana,

¹ Ur ett utkommande arbete: Om Predikoberedelsen.

där vi bestänka vårt dammiga hjärta och våra så lätt dammiga predikotankar ur Guds levande källsprång. Och vi må läsa Bibeln på det *gamla* sättet på knä under bön, för att själva få och sedan kunna giva andra dess uppbyggelse, för att tryggt kunna säga våra åhörare, att de ock skola läsa sin gamla Bibel på det gamla sättet såsom Guds eget ord till oss, säga dem, att ingen forskning och ingen kritik kunnat ändra det minsta i detta, att Gud talar till oss i Bibeln. Sedan må vi naturligtvis efter råd och lägenhet följa med forskningarna och läsa Bibeln på det *nya* sättet, med historisk syn samt med exegetisk och annan vetenskap till hjälp. Om vi bortse från oandlig, blott destruktiv och konstruktiv bibelkritik, blir alltid kunnigheten till gagn, och den tid är snart inne, då det nya sättet att historiskt bedöma Bibeln blir lika given landvinning för alla som den kopernikanska världsbilden. För vår predikoberedelse blir det emellertid huvudsaken, att vi läsa Bibeln som barn, — som barn allena är det ju vi överhuvud komma i förbindelse med Gud — att vi skjuta undan alla spörsmål utom det ena: vad Gud täckes tala till själen, att vi bliva idel öra för att höra och idel öga för att se och idel tro för att taga emot, när vi läsa vår Bibel. »Endast *en* ställning till Gud är betryggande — det är barnets till den store, över allting vördade, älskade och trodde Faderns ord.» (I. D. Wallerius.)

2. Närmast Bibeln äro de böcker att räkna med, som direkt befordra vår predikans andliga värden. Främst må här nämnas de gamla klassiska auktorernas predikningar och andra uppbyggelseskrifter. De böra nämnas främst också därför, att de användas minst i våra dagar. Detta medför undernäring i förkunnelsens kost; mången blandar bark i brödet eller ger blott »snömos» för bröd. Med rätta säger den stundom djupsynte Ragnar Jändel: »En konfessionslös religion blir till sist detsamma som ingen alls. Den lever och har sin varelse bland molnens gyckelbilder. Det måste ånyo skapas samlande symboler, former, som kunna kännas som allmängiltiga. Från de litterära och privata meditationerna måste religionen åter föras ut till folket som närande bröd, bli liv, enskilt liv och samlande liv.» Men för att kunna ge ut kristendomen såsom »närande bröd» må vi hämta kärna och must ur klassiska uppbyggelseskrifter genom bruk av dem i sådant syfte. Vilket ymnighetshorn är icke Luther ännu i dag för teologi och paret! Glädjande är, att Diakonistyrelsens förlag ånyo utger även andra rangförfattares arbeten. Arndt, Bengel, Roos, Scriver, Schartau må särskilt nämnas, och Schartau särskilt understrykas ej för att framhäva honom personligen framför andra, men därför att han visat sig som ingen annan kunna rikta och förädla predikanter, även av medelmåttor göra synnerligen dugande homi-

leter till mångas uppbyggelse; hans tydliga besked och allvarliga samvetsvädjan gör honom aktuell även nu. Det behöver ej sägas, att vi naturligtvis skola göra oss till godo, vad nutidsförkunnare hava att säga och giva: det är ju nutidens människor vi skola nå och alltså förstå för att bli förstådda. Vi behöva så väl gå lånevägen, när vi bereda oss för våra predikningar, ty vi äro, som antytts, fattiga, men vare sig vi låna gammalt eller nytt, skall detta personligen tillägnas av oss, ej som döda ledningsrör, som blott släppa igenom ett främmande innehåll, utan som levande celler, vilka assimilera stoffet till ett med sig själva. I sitt ännu mycket läsvärda »Collegium pastorale» går Erik Pontoppidan skarpt tillrätta med »postillryttare», som antingen äro »okunniga eller vårdslösa», och giver det goda rådet: »Begagna blott andras, för att det egna mediterandet må komma till stånd». Det är emellertid »gropar» på båda sidor om vägen: den ena heter plagiat, då man blott eftersäger, den andra krian, då man nöjer sig med egen förnumstighet utan att vilja lära av andra och då utan att kunna lära andra.

3. Så ett ord om den beredelse för predikan, som teologiskt studium är. Man förväxlar både åt höger- och vänsterhåll uppenbarelse och teologi, när man å ena sidan vill föreviga gamla formuleringar och å andra sidan vill göra nya sådana till snart sagt en ny uppenbarelse. Guds-uppenbarelsen, det eviga, ändras icke, men vårt sätt att tänka över detta, vilket vi kalla »teologi», ändras i relation till ändrat kulturläge och nya frågeställningar. En ny tid behöver därför en ny teologi för den gamla tron. Och vi hava i sanning fått en sådan, detta sagt med djup tacksamhet just för vad vår svenska kyrka härvid fått under en teologisk högkonjunktur, som endast bristande bekantskap med den kan bestrida. Den hjälp, som teologi av denna art giver oss som förkunnare, torde numera ej utan förlust kunna avvisas. Teologien skall ej tagas med på predikstolen, men den skall tillgodogöras i den dolda verkstad, där predikan utdanas. Ju mera teologisk kunnighet där finnes och ju mindre den synes, dess bättre. Ohöljd kan Herrens klarhet icke ses, än mindre beskrivas, men höljet, den mänskliga framställningen, kan bli »transparent», hjälpa oss att se och icke hindra oss, avslöja och ej skymma. Vi behöva ej treva efter nya sanningar, men vi behöva hjälp till att kunna framställa de gamla på ett nytt sätt, så att de även för en ny tid »kännas som allmängiltiga» (jfr citatet ovan), betyga sig för redliga samveten som sanningar. T. ex. sanningen om Kristus. Hur vändas icke just sökande själar under vad man, med förlov, kunde kalla »konkurrensen» mellan Gud själv och Kristus såsom »sann Gud». Här leder oss en ny teologisk tydning till samsyn, den underbara, som ock är

sannsyn, vilken bäst återgives i Matt. 11:27. Eller ett annat ex.: försoningens faktum. Detta rymmes varken i gamla eller nya formuleringar, men de senare bidraga till en renad begreppskristallisering, som återger, botfärdiga till tröst, både Guds godhet och stränghet, både distansen och närheten.

4. Det som sagts om teologiska studier, gäller i sin mån om studier överhuvud såsom indirekt förberedelse till predikan. »Odlat sinne höves prästen väl», säger ju med rätta Tegnér. Vi skola tala till både bildade och obildade men även till de senare såsom bildade. Alltför många präster verka obildade trots sina examensdiplom. Nåväl, det skall mer än läsning till sann bildning, men läsning bidrager. Om böcker gäller nu framförallt i vår tid Pauli ord: »Fly oandliga och tomma ord!» Den litteratur som blott förströr, än mera den som därtill förstör, är av ondo. Men den som verkligen kan bilda, uppbygga personligheten, är en faktor i vår uppfostran även som predikanter. Studiet må blott övas i det rätta sinnet, det som första budet kräver och giver. Kultur är ju en Skaparens gåva, men »kulturism» är avgudereri, »som dyrkar det skapade i stället för Skaparen» och som inga andra gudar har än avgudade människor. Och faran är oss allt för nära. Studierna må ej heller förkväva den självvuxna ursprungligheten, den heliga »enfalden», kulturismens motsats: den levande profetismen, all helgad förkunnelses själ. Schartaus ord gäller alltid: »Kristi kyrka kan vara betjänt med lagom studier men alldeles icke undvara ett öga, som ser rakt fram, och ett hjärta, som lägar av Kristi kärlek».

5. »Vart ord upplevat» — säger som bekant J. J. Jansen i sin förträffliga bok: »Evangelisk förkunnelse». Detta må förvisso givas ut som lösen för alla förkunnare men får ej dragas åt som lärosats, ty då kan det bli en sträckbänk just för samvetsömna och därtill utarma vittnesbördet. Sant är förvisso, vad Kierkegaard säger: »Predikan är existensmeddelelse och kan endast framställas genom att existera». Det är just, vad Mästaren själv sagt. Den som icke är herde för fåren, kan ej heller vara dem till hjälp: »den främmande höra de icke». Den »främmande», som själv personligen står utanför förkunnelsens heliga sfär, når icke själarna. »Den icke brinner, han ingen vinner», och även om sanningsorden själva inrymma Andens eld, så lägger en oomvänd förkunnare aska över elden. Å andra sidan kan en »cor ardens», en brinnande själ, tända även andras själar. I någon mån kan det då upprepas, som lärjungarna erforo: »Voro icke våra hjärtan brinnande i oss, när *han* talade med oss?» Domprosten Torén, gammal vorden och tunghörd, bevistade en gudstjänst, där en andens man talade men alltför lågmält; efter gudstjän-

stens slut yttrade Torén: »Jag hörde alls icke, vad han sade, men jag har sällan blivit så uppbyggd av något föredrag». Paradoxen har något att säga oss.

Predikan måste alltså vara centralt upplevad. Såsom förut framhållits: den som icke personligen mött Gud i tron och i nåd, kan icke heller frambära Guds ord för andra. Ja, varje predikan måste under beredelsen upplevas. Därför har ock varje predikoberedelse något av födslovånda. Är du utan denna, så är du »oäkta», och predikningarna bli »oäkta», döda produkter, konstgjorda blommor, som ej sätta frukt.

Och dock är det utifrån denna förutsättning både vår rätt och plikt att giva församlingen mera, än som inrymmes i vår egen fattiga upplevelse. När vi skola frambära Herrens ord, så innebär ju detta, att vi skola återgiva, vad Herren talat till oss — »Herrens ord kom till mig och sade» — men ej blott detta, utan däri ligger rätten att också frambära, vad Herren sagt till andra, som bättre och djupare kunnat avlyssna hans talande, vad han talat genom profeter, apostlar och helgon, framförallt vad han talat till oss genom Sonen. »Vi predika icke oss själva utan Kristus», det betyder ock: vi predika icke våra upplevelser utan Guds uppenbarelse, vars brännpunkt är Kristus. »Honom gav han åt församlingen, ty den är hans kropp och är uppfylld av honom, som uppfyller allt i alla.» Efes. 1: 22, 23. Den enskilde prästen är blott en ringa lem i denna kropp, men som förkunnare skall han dock företräda det hela, vara språkrör efter fattig förmåga för den allmänneliga kyrkan och dess samlade erfarenhet. Naturligtvis måste han vara sann och ej komma med något, som strider mot hans vunna övertygelse eller som alls icke passar för hans andliga läge. Där låg hälsosam ironi i en gammal biskops ord till en mycket ung präst, när denne predikat om lidandet: »Du predikar, som om du hade lidit i femtio år». Men vi predika dock för oss själva, vi äro våra egna åhörare och förvisso bland de allra yttersta. Alltså kunna vi predika om stadier på vägen, som vi ej nått men mot vilka vi sträva; vi äro ej, vad vi predika, men vi äro på väg att bliva det. Vilja vi taga upp ämnet om lidandet som exempel, så kan ju en präst hava skäl att teckna, hur det ser ut i de övre klasserna i korsskolan, där lidandet blir till villig, t. o. m. glad offertjänst, där man »fröjdar sig över bedrövelser under allehanda provningar», 1 Petr. 1: 6, även om han själv »existentiellt» befinner sig i en lägre klass. Sant säger Pontoppidan (a. a.): »Förståndet är snarare övertygat än viljan böjd». Luther har ju ock sagt mångt ord om detta på sitt rättframma språk, ärligt vidgått den stora distansen mellan vad han predikade och vad han var, hur han t. ex. kunde i hävan kämpa för en trosgnista, under

det hans trosord lågade högt mot skyn. Det »övertygade förståndet» får leda oss, när vi tänka på, vad vi skola säga i predikan, även där vi i den »böjda viljan», än mer i vunnen förmåga stå långt tillbaka. Vart ord blir ändå upplevat, rätt fattat.

6. Till predikoberedelsen hör även *formgivningen*, en ingalunda oviktig del av denna, som, försummad eller helt förbigången, äventyrar ej blott formen utan även innehållet.

»Vart ord nedskrivet» får ej sägas som lagbud utom för dem, som alldeles sakna improviserandets gåva, men duger som »evangeliskt råd» till *alla* för någon tid, närmast naturligtvis begynnelsetiden, då även de ledigast talande hava gott av att fullständigt utskrive predikningarna. En genial man sade: »Jag har bara huvud, inga papper», men som predikant exemplifierade han vådan av att sakna det skrivnas fasta mark. En ännu mer genial man, Luther, talar om skrivandet som en »Gebrechen des Geistes». Sant. Men nu äro vi ej blott andeväsen utan nedsänkta i en mycket motspänstig och massiv verklighet, där flera faktorer äro att räkna med t. ex. fysisk disposition och indisposition. Till en riktig predikoberedelse hör i varje fall nedskrivandet av huvudtankarna. Det som mediterats fram i den stilla kammaren, är värt att tillvaratagas. Det hindrar ej utan stöder stundens ingivelse av nya tankar, ifall sådana givas, och givas de ej, är det ovärderligt att hava det skrivnas grundfond och slippa att giva ut rena »nödmynt» i förlägenhet om bättre ting.

Predikan bör i varje fall vara ett fritt föredrag, även om den blott återger, vad som nedskrivits. Varje predikan skall vara så förberedd, att predikanten kan *tala den till åhörarna*, ej blott läsa upp den för dem. Det sista blir alldeles oriktigt, även om de vakna och hungerande kunna hämta näring av en uppläst predikan, då den har näringsvärde. Det är för många ett gott råd, att de böra skriva, som om de icke kunde tala därförutan, och för alla som det göra, är det så ett gott råd, att de tala, som om de icke hade skrivit något. Men en var får här pröva sig fram till det för honom bästa: reciterande, memorerande, extemporerande (förberedd sådan).

»När man blott har ett starkt innehåll, ger formen sig själv», säger Heidenstam. Det är sanning men med modifikation för all den möda formgivningen kan hava med sig t. o. m. för mästare i ordplastik som han, än mera då för vanliga människor. Bäst blir det naturligtvis, när innehåll och form bliva till i ett enda sammanhang, när innehållet omedelbart träder färdigt fram i sin egen språkdräkt. Och detta gäller framförallt på det högsta området: bäst när tankens makt över språket får göra sig gällande så, att de heliga tankarna skapa sitt helgade språk, som fullt passar de höga före-

målen. Då kan man tala om »verbalinspiration»; orden bli även de en uppenbarelse. Men detta betecknar ett höjdläge, där icke ens de mest benådade alltid befinna sig.

Vardagsvillkoren bli dock här nere möda och arbete. Så som innehållet i predikan kan kräva detta, så kan det ock kosta både möda och arbete att finna uttryck för saken. Och det är mödan värt; endast det bästa är gott nog för att vara uttrycksmedel för det högsta, för den Högstes budskap till människorna. Därför har Luther rätt, när han säger: »Ein Prediger muss ein Dialecticus und Rhetor sein». Om både dialektik och retorik gäller dock: »non videri sed esse». När vi arbeta fram en konstprodukt, där de »synas», förtages sanningens egen verkan, och dess majestät döljes av mänsklig grannlåt. »Hans prakt är ganska ringa», skall det kunna sägas om sanningsvittnet; tjänaren må icke vara förmer än hans Herre. Paulus har sagt det för alla sina medtjänares räkning: »Vi tala, vad intet öga har sett, och intet öra har hört, och vad ingen människas hjärta har kunnat tänka, vad Gud har berett åt dem, som älska honom, men om detta tala vi icke med sådana ord, som mänsklig visdom lär oss, utan med sådana ord, som Anden lär oss». 1 Kor. 2: 9—12. Den som har vältalighetens gåva, han odle och använde den, men han har dock »orena läppar», och endast glöden från Herrens altare kan förtära det orena och göra den mänskliga gåvan användbar för det gudomliga uppdraget. Och sakna vi den konstnärliga gestaltningens gåva, så må vi dock göra det bästa vi kunna av våra givna möjligheter och besinna, vad samme Paulus sagt om »håvorna i lerkärl» och om »den stora kraften», som dess mer befinnes »vara av Gud». Må vi framförallt bereda oss på våra predikningar så, att vi låta Herren tala och lämna rum för honom. »All världen vare tyst inför Herren», det gäller främst dem, som tala om honom. De bästa av dem voro på ett underbart sätt tysta, även när de talade; de talade tydligen *inför* honom, ej blott om honom.

När det gäller predikan i egentlig mening, »kultpredikan» (högmässa, aftonsång o. d.), bör en enhetstanke, ett ämne, vara närmaste mål för arbetet eller, när detta från början är givet, utgångspunkten för detsamma. Det kan ibland kräva rätt mycket arbete att nå fram till ett ämne, men det lönar sig. Ämnet är »dagens lösen» för åhörarna. Men ett gott ämne verkar gott för själva predikoberedelsen, bestämmande för tankearbetet; det är brännpunkten, som samlar tankarna enhetligt och återstrålar dem mot olika håll.

I homiletikens historia finna vi en tydlig utveckling hän emot syntetisering. Den första tidens homilier voro formlösa, ofta primitiva även till innehållet. »Martyrakterna bära bättre än dessa vittnes-

börd om kristendomens verkliga djup och kraft», säger Hj. Holmquist. Sedan växte predikningarna såsom homiletiska alster i samband med det kristna tänkandets kulturella utveckling. Att »martyrakterna» jämsides försvunno, berodde ej endast på lugnare förhållanden utan ock på tilltagande intellektualism och avtagande andekraft; livet höll ej jämna steg med läran. Som motvikt mot predikningar, som stelnat till dogmatiskt-retoriska konstprodukter, väller sedan tiderna igenom en friare förkunnelse fram med ursprunglig ymnighet och kraft. Denna, kan man tryggt säga, kulminerar hos Martin Luther. Och fritt ur hjärtat skall ju förkunnelsen välla fram, vare sig nu predikan blir »syntetisk» eller »analytisk». Två ting böra dock vara ögonmärken för predikoberedelsen: centralisation kring en enhetstanke för varje tillfälle och koncentration i dennas utveckling, så att vi arbeta på djupet och ej blott på bredden, att vi söka att giva klart besked och ej nöjas med oartikulerade fraser, att just det blir utsagt, som för tillfället skall sägas. Detta är i vår tid desto viktigare, som dess art och takt kräver kortare predikningar; timglaset är tydligen nu inställt på halvtimmen i st. f. heltimmen. Det är endast ett fåtal, som nu kunna utan att trötta predika länge. Dock ännu färre de, som sagt så mycket i få ord, att de hava rätt att sluta, innan halvtimmen gått till ända.

H. Hägglund.

Orgelspelets mästare.

Karl Straube: Alte Meister des Orgelspiels, ny följd. Ed. Peters 4301 a och b.

DÅ DET FÖRSTA BANDET *Alte Meister* utkom för tjugofem år sedan, väckte det ett stort och berättigat uppseende. Då bjöds, nästan för första gången, ett urval av de förnämsta, men det oaktat för flertalet organister okända, klassiska orgelkompositörers verk i en praktisk, lättillgänglig och konstnärlig form. Man slapp läsa en mängd besynnerliga c-klaver, man behövde ej förbryllas av taktstreck på de mest oväntade ställen, allt var klarlagt, registreringens minutiöst angiven, fraseringsstecken nästan till överdrift anbragta. Namn sådana som Kerll, Pachelbel, Walther och framför allt den oförliknelige Buxtehude blevo helt plötsligt kära för massor av organister jorden runt. Det, som man trodde vara enbart torr, gammaldags perukstocksmusik, visade sig innehålla oanade skönhetsvärden. En mission

var fylld, en impuls given, en korrigerig av smakriktningen gjord av den dåvarande organisten i S:t Thomaskyrkan i Leipzig, d:r Karl Straube.

Alldeles kritiklöst spelade man dock inte igenom första bandet av hans »Alte Meister». En, som förut nämnts, överdrivet stor anhopning av fraseringsbeteckningar, förutsättande skiftningar i anslaget, som särskilt på moderna rörpneumatiska orglar med deras döda precision äro rent illusoriska; ett omåttligt användande av registersvällaren, varigenom effekter uppnås, om vilka de gamle tonsättarna aldrig kunnat drömma; påbudandet av moderna stämblandningar och fria kombinationer, beräknade efter Thomasorgelns resurser, sådant väckte betänkligheter ej minst hos den, som i den franska skolan uppfostrats till ekonomisering med klangmedlen och till fordran på en absolut genomskinlighet i fråga om orgelsatsens återgivande. I Sverige har denna västeuropeiska skola satt djupa spår, vi bekänna oss gärna till fransmännens tro på en orgel och ett orgelspel som, utan att kopiera de gamle 1600-talsmästarna, är i stånd att med klarhet och karaktäristik återgiva både äldre och nyare kompositioner. Vi tro detta så mycket mera, som våra svenska orgelbyggare sedan mer än ett århundrade givit oss mångfaldiga exempel på utomordentliga instrument, vartill utlandet kunnat uppvisa få motstycken. I ett brev till undertecknad skriver också den nutida orgelmusikens grand old man, Charles-Marie Widor, att han av Alb. Schweitzer fått intygat dennes djupa respekt för svenskt orgelbyggeri, svenskt orgelspel och svensk orgelkomposition. Vi ha således här alla möjligheter att tillgodogöra oss Straubes intentioner, samtidigt som vi ålägga oss en viss återhållsamhet i fråga om återgivandet av hans överflödande föredragsanvisningar.

Professor Straube är numera Thomaskyrkans kantor men har därför icke släppt taget om orgelkonstens befrämjande, greppet har endast blivit ännu fastare. I tvenne nya band har han skänkt oss en fortsättning av sitt ovannämnda verk. Åter möta oss namnen Böhm, Buxtehude, Pachelbel, Scheidt m. fl., nya äro bl. a. Bruhns, Froberger, Sweelinck och Titelouze. Utgivaren har denna gång funnit det lämpligt att i sina registreringsanvisningar helt stödja sig på 1600-talets mästatorgel, sådan den manifesterar sig i Jakobiorgel i Hamburg, vilkens disposition också i anslutning till förordet meddelas. Tillvägagångssättet är originellt men i detta fall av värde, emedan det på detta sätt lyckats honom ge en noggrann, instruktiv och tidstrogen bild av spelsätt och klanger från tiden för dessa kompositioners tillblivelse. Ett upphöjt lugn präglar det hela. Han är nu icke längre en slav under registersvällaren, en sådan existerar helt enkelt icke vidare,

1600-talsorgeln återtar sitt välde. Här finnes ingen plats för »fjärrverk» och dylikt gyckel. Det är inte längre orgelbyggaren, som registrerar för organisten genom sin mer eller mindre godtyckliga sammansättning av fasta kombinationer, registersvällare, automatisk pedalomväxling m. m. Det är orgelspelaren själv, som med konstnärlig frihet återger de gamla mästerverken och glädes åt den mjuka klangen av forna tiders mixturer och kornetter. Vi gå mot en tid, då orgelspelet utvecklas till allt större enkelhet, klarhet och sanning, och »Alte Meister» har alla förutsättningar att bilda ett viktigt led i denna utveckling.

O. O.

Högmässa och Kyrkoår.

Gustaf Lizell: Den svenska högmässogudstjänsten; En orientering, 0: 80; Vårt kyrkoår, 1: —. Hj. Sundströms boktryckeri, Stockholm.

PÅ TVÅ FASTA grundvalar är det svenska gudstjänstlivet timrat: högmässa och kyrkoår äro grundelementen, på vilka den svenska kyrkans gudstjänster äro uppbyggda. Intet kan därför vara viktigare för den kristna församlingen, än att grundlig kunskap om och ett rätt förstående av högmässan och av kyrkoåret förefinnas främst bland dem, som bära ansvaret för gudstjänstlivets utgestaltung i vår kyrka. Varje nytt bidrag, som kan tjäna till att dessa grundelement få sin tillbörliga uppskattning, är därför att tacksamt mottaga.

Domprosten Lizell har nyligen i ett par kortfattade och översiktliga framställningar sökt ge en ny belysning över dessa båda grundfaktorer. De små skrifterna ha fått sin särprägel av att de framvuxit ur föredrag, hållna vid körledarkurser, som Sveriges Körförbund anordnat. Det är alltså kyrkomusikens bärare, som förf. i första hand tänkt på; men just därför att förf. så målmedvetet söker inarbeta det musikaliska momentet i sitt betraktelsesätt över högmässa och kyrkoår, har han ett budskap till en var, som vill förstå gudstjänstlivet i hela dess rikedom.

I skriften om högmässan genomgår förf., efter några antydningar om gudstjänstens allmänna karaktäristika, mässans olika elementer och sammanhanget dem emellan. Den instruktiva framställningen ger i all sin knapphet en översikt över elementernas ålder och innebörd. Av värde är, att förf. genomgående för de olika delarna av mässan meddelar deras latinska namn och deras tydning.

Så snart man kommer över från den historiska framställningen till skildringen av den inre gången — sammanhanget — i mässan, kunna ju alltid olika uppfattningar göra sig gällande. Mässordningar äro ju — Gudi lov — icke lärde mäns skrivbordsverk utan historiskt framvuxna organismer. Därav härflyta formella och logiska kantigheter, som icke låta sig överbyggas eller bortförklaras vid våra försök att framkonstruera ett bakomliggande sammanhang, som ej varit ursprungligt.

I den svenska mässan är det särskilt den första inledande avdelningen fram till kollektbönen, som kan ge anledning till divergerande uppfattningar om det rätta förståendet av sammanhanget. Känner man historien om denna dels tillblivelse, förstår man detta väl. Frågan gäller närmast: I vad förhållande står Kyrie till det föregående Confiteor? Förf. hyllar den uppfattningen, att Kyrie är församlingens instämmande i syndabekännelsen. I Gloria mötes församlingen av försäkran om Guds alltjämt förblivande kärlek och förlåtelse, vilket av församlingen besvaras med tacksägelsens Laudamus.

Anmälaren har själv tidigare i denna Tidskrift gjort sig till tolk för en liknande uppfattning av detta sammanhang, men känner sig ganska benägen att överge den. — Den antingen felaktigt placerade, optativa avlösningen i Olaus Petri syndabekännelse eller ock alldeles utelämnade avlösningen innebär en svårighet: de gjorda reformförslagen på denna punkt betyga, vilka svårigheter som äro förenade med en omordning.

Rent historiskt sett är den framställda tolkningen ohållbar, eftersom Kyrie före reformationstiden icke omedelbart föregicks av syndabekännelse. Kyriet hade då — såsom ännu i den romerska kyrkan — karaktären av ett allmänt bönerop om nåd och förbärande. Så förekommer det ju f. ö. ännu hos oss i Litanian.

Även i vår nuvarande högmässoordning låter sig denna uppfattning av Kyriets innebörd väl tänkas. Särskilt efter Olaus Petri syndabekännelse med dess absolutionsformel bleve Kyrie församlingens bön om Herrens nåd att leva värdigt den syndaförlåtelse, vi undfått, och att bättra vårt syndiga leverne och få med Kristus — församlingens Herre, som anropas i Kyriet — ett evigt liv.

Den andra stora huvudavdelningen i mässan har förf. givit beteckningen läseavdelning. Då den omfattar även predikan, synes mig termen något för snäv. Riktigare synes mig beteckningen »Undervisning» vara.

I uppsatsen »Vårt Kyrkoår» ger förf. en på historiska notiser rik överblick av kyrkans heliga år. Han söker framställa det för varje kyrkotid karakteristiska till hjälp för dem, som genom predikan,

genom psalmval och hymnval, genom preludier och postludier hava att i församlingens gudstjänstliv återge rytmen i denna årscirkel. Högst förtjänstfullt synes det vara, att förf. sökt överblicka och enhetligt samla hela materialet, så att han för att pregnant utpräglade kyrkoårets rytm tar hänsyn till perikoper och psalmer, hymner och textil skrud. Författarens liturgiska beläsenhet, hans musikaliska bildning och hans säkra instinkt kommer här väl till pass för att ge en framställning, genom vilken man förnimmer pulsslagen i den organism, som är Herrens år — kyrkans heliga år.

Författarens framställning ger på ett par punkter anledning till några reflektioner och anteckningar. Den första gäller det av förf. brukade namnet för den heliga passionstiden — namnet fastlagstiden. Redan från språklig synpunkt måste det beklagas, att förf. upptagit detta ord, som tråkigt nog begynt vinna insteg både i predikningar och i dikt. Fastlag av det tyska Fastelabend (d. v. s. aftonen före fastans inbrott — jämför julafton, påskafton) bör givetvis beteckna endast tiden före den egentliga fastan. Evangelieboken känner ej heller någon fastlagstid utan en Fastlagssöndag (d. v. s. söndag före fastan) och därefter söndagar i Fastan. Kyrkolagen talar — om jag ej erinrar mig fel — om passionspredikningar, ej om fastlagspredikningar. Så mycket större skäl finnes för Kristi kyrka att bibehålla de gamla allvarsmättade orden passionstiden och fastan, som fastlagstiden fått en bismak av tarvliga nöjen.

Med tacksam glädje har anmälaren konstaterat, att förf. accentuerat Himmelsfärdsdagens karaktär av en jubelfest över Kristi insättande i hela den centrala ställning i tillvarons liv, som på grund av hans frälsaregärning tillkommer honom. Han är Kristus-konungen, såsom Söderblom tolkat dagens budskap. Betänker man himmelsfärdsdagens plats i kyrkoåret, borde denna tankegång vara självfallen. Ser man på utvecklingen här i vår kyrka, måste man dock konstatera, att tonvikten kommit att förläggas på något helt annat: »Heimweh», hemlängtan. Orsaken är givetvis att söka i Wallins himmelsfärdspsalm, som genast lämnar tanken: Till härlighetens land igen jag ser dig Jesu fara, för att — på äkta Wallinskt vis — spinna vidare på den andra tanken: Men jag på jorden måste än en gäst och främling vara. Själva den i sig härliga melodien till 113 ger snarare uttryck åt själens hemlängtan än åt jubel över Kristus-konungen. Det synes mig därför tvivelaktigt, om man bör bruka 113 till gradual, såsom ofta föreslagits. Riktigare synes dagens ämne tolkas genom psalmerna 115 och 521 men bäst i 116. (Huru fjärran från tanken på Kristus-konungen såsom himmelsfärdsdagens firningsämne, man kunnat

komma, visar ett psalmvalsexempel, i vilket som gradual upptogs — 452 och efter predikan 654.)

I fråga om periodindelningen vill anmälaren anteckna reservation på en punkt: det gäller passionstiden. Förf. förlägger söndagarna Septuagesima och Sexagesima till trettondedagstiden, anger »fastlagstiden» till och med Palmsöndagen och hänför Långfredagen till påskan. Denna uppdelning sönderdelar — synes det mig — dock det, som liturgiskt och musikaliskt sett hör samman. Söndagarna Septuagesima och Sexagesima bli till sina namn obegripliga, om de ej hänföras till påskens förberedelsetid. Det är knappast någon tillfällighet, att evangelium på Septuagesima återfinnes i ett sammanhang, som är genomvävt av lidandestankar. Emot att förlägga även Septuagesima och Sexagesima till passionstiden kan emellertid invändas, att man därigenom får en »långfasta» på 9 veckor, där man ej kan undvika att stämningen till sist blir, vad förf. kallar »uttröttad». Det är givet, att så lätt kan bli fallet. Under sådana omständigheter tyckes mig, att Septuagesima, Sexagesima och Fastlagssöndag rättast böra räknas såsom en »förfasta» med en djupare och mörkare betoning på Fastlagssöndagen, vilken ock efter de föregående söndagarna såsom trappsteg står såsom den monumentala porten till fastan: via dolorosa, som så begynner med 1:a S. i Fastan och ändas — enligt gammal god sed — på påskaftonens middag. Fullt övertygande synes mig ej författarens argumentering att hänföra långfredagen till påskan. Innehållet i passionstiden är lidandet, och dess kulmination är ju Jesu korsdöd. Psalmerna, hymnerna, över huvud hela det liturgiska och musikaliska stoffet binder långfredagen vid fastan. Ännu starkare synes mig långfredagen bunden vid fastan, om man, såsom förf. klart framhåller, i passionstiden ser ej blott Jesu lidande utan ock — parallelt därmed — Jesu segrande kamp över de onda andemakterna fram till den stund, då han ropar: Allt är fullbordat.

Till de många goda och kloka anvisningar, som förf. ger sina läsare, fogar han ock, såsom jag tidigare antytt, regler för den liturgiska skruden. Det vore frestande att närmare ingå även på denna fråga. Jag hoppas emellertid att snart få upptaga den till utförligare behandling.

A. Adell.

Kurt Thomas.

KURT THOMAS är ett tonsättarenamn, som under de senaste åren låtit mycket tala om sig i den tyska musikvärlden. Då han som 21-årig fick sin första större komposition, en mäsas i a moll för soli, två körer à cappella, uppförd först i Thomaskirche i Leipzig under Karl Straube och strax därpå i Kiel under Fritz Stein, tycktes kritikerna vilja överträffa varandra i superlativa omdömen. Ord sådana som »en stråle av hopp efter en lång steril tid», »detta kan vara mannen, som vi väntat», »Thomas har, liksom en gång Beethoven, skådat Gud» vittnade om vilket uppseende den unge komponistens debutarbete väckte i de kräsna fackmännens krets. Man kan knappast säga, att de tonsättningar, som därefter sett dagen, åstadkommit samma överväldigande intryck som hans förstlingsverk. Man följer dock med spänning denna egenartade begåvning, som kanske ännu icke helt funnit sin väg, utan som alltför kämpar, djärvt och dådkraftigt, för att nå målet. Det är dock ej längre fråga om ett famlande, ett experimenterande, så som fallet är hos de flesta av hans samtida. Hos Thomas fogar sig allt organiskt samman som en självklar nödvändighet. Men trots detta har man en känsla av att han ännu söker, ivrigt, ja lidelsefullt, efter något ouppnått, något ännu ej fullt känt och funnet.

Mässan i a moll är ett i hög grad originellt verk, även vad den yttre fakturen beträffar. Det inledes med att en sopransolist bär fram sitt »Kyrie eleison» på ett huvudsakligen på hela tonsteg byggt motiv, som sedan övertages av alten och upprepas av tenoren. Därefter inträder ett tutti med det först anslagna motivet i basstämman och de övriga stämmorna rörligt kontrapunkterande mot detta, sopranen och alten i stora tersföljder. Denna inledning gör ett djupt intryck. Man håller andan och undrar, vart det hela skall bära hän. Fortsättningen spinner emellertid på den givna tråden. Starka stämningar åstadkommas genom våldsamma tempo- och dynamikkontraster, som dock aldrig förefalla anbringade för den yttre effektens skull. Harmoniken och den kontrapunktiska behandlingen måste ju anses ha en i hög grad modern prägel, men det hela klingar dock alltigenom vackert och uttrycksfullt. De fugerade delarna, »Cum sancto spiritu» i Gloria och »Et vitam venturi» i Credo uppnå i stegringen en imponerande resning. Sanctus, som i utvecklingen når ända till tio självständiga stämmor, är den sats, som griper mera omedelbart. På en orgelpunkt i D dur böljar överstämmornas figurering, då plötsligt solosopranen sätter in med en melodi i högt läge, snart följd av tenoren, allt under det att kören utvecklar hela sin kraft i styrka och volym.

Av Thomas senaste vokalkompositioner framstå särskilt *Markuspassionen*, op. 6, och kantaten »*Jerusalem, du hochgebaute Stadt*», op. 12 (å Breitkopf & Härtels förlag, Leipzig).

Markuspassionen är skriven för åtta stämmor à cappella, utan solister. Kören delar sig i två huvudroller, evangelisten och Kristus. När det berättas, stå vanligen två imitatoriskt hållna gruppkörer mot varandra, när Jesus talar, förena de sig till en homofon, mångstämmig enhet. Allt verkar enkelt och okonstlat, och även över detta verk vilar ett religiöst allvar, över vars äkthet man icke kan misstaga sig. Tvenne fritt gestaltade koraler inleda och avsluta passionsmusiken.

Kantaten »*Jerusalem, du hochgebaute Stadt*» är Thomas' sist komponerade verk. Han nöjer sig ej här med den tidigare använda à cappellakören utan tillgriper alla till buds stående medel: fyra soloröster, åtta-stämmig kör, stor orkester — stråkar, dubbelt trä, två trumpeter, fyra horn, tre basuner, tre pukor, stor trumma, bäcken och triangel — samt stor orgel. Kantaten, skriven till Meyfarts åtta-strofiga dikt (n:o 670 i Nya psalmer) och uppbyggd på Melchior Franks kända koralmelodi som grundtema, är en körfantasi av jättelika proportioner. Här skildras, hur själen längtar till Gud i hans himmel, hur den färdas ditupp »auf Eliä Wagen mit grosser Engelschar», hur profeter och patriarker komma tillmötes för att bilda den högtidliga eskorten och hur den slutligen »med jubelklang av körer utan tal» drager in i paradiset. Tonspråket är som ofta tidigare hos Thomas en med homofona klanger blandad polyfoni av övervägande diatonisk färg. Mot det skarpt profilerade koralltemat eller delar av detta uppträda ständigt nya motiv, med vilka han arbetar fram de olika stämningsbilderna. Detta verk fick sitt uppförande förliden sommar i Kiel under ledning av prof. Stein och torde vid innevarande tidpunkt vara under inövning i ett flertal musikcentra i Tyskland.

Kurt Thomas är född den 25 maj 1904 i den lilla staden Tönningen i Schleswig-Holstein. Hans föräldrar härstamma från västra Tyskland, och då Thomas tillbringat hela sin skoltid i Lennep i Rhenlandet, så räknar sig den unge komponisten icke som schleswig-holsteinare utan som rhenländare. Tidigt lade gossen sin musikaliska begåvning i dagen. Redan i skolan uppträdde han som pianist, och tillsammans med en skara entusiastiska kamrater grundade han en elevorkester, som även utom skolan spelade en roll. 1922 vann han inträde i Leipzigs konservatorium, där han under några år var Teichmüllers, Max Ludwigs och Herman Grabners lärjunge.

Om sina första kompositionsförsök har han själv berättat: »Naturligtvis hade jag redan under min skoltid i all hemlighet skrivit högar av sånger, pianostycken o. dyl., ja, till och med en opera, med vilken

jag en dag överraskade mina förskräckta föräldrar. Mitt första egentliga arbete var violinsonaten, op. 2, som jag skrev 1922. Därpå följde 1924 mässan, vilken kom till under ständigt inflytande av Thomaskören, vars motetter jag aldrig försummade. Då mässan var färdig, bar jag den med ångest i hjärtat till Thomaskantorn, prof. Straube, som, vilket jag aldrig vågat hoppas, på det grundligaste tog sig an densamma och gav mig en mängd råd av satsteknisk art. Från den tiden har han troget stått vid min sida som gynnare, rådgivare och vän. Han har för mig gjort allt som överhuvud kunnat göras: skaffat mässan förläggare, uppfört den för första gången, rekommenderat den till ytterligare uppföranden, stått mig bi i min fortsatta verksamhet och förmedlat bekantskapen med altmeister Arnold Mendelssohn, hos vilken jag i Darmstadt fick lära mycket i körtekniskt hänseende.» Att Kurt Thomas tagit starka intryck av den sistnämnde, särskilt ifråga om det tekniska, framgår tydligt vid en jämförelse mellan Thomas' arbeten av senare datum och Mendelssohns Deutsche Messe, op. 89, och Geistliche Chormusik, op. 90.

Man väntar mycket av denne unge tonmästare, »Tysklands hopp». Ingen av de nutida tyska kompositörerna torde ha blivit mera uppmärksammas än Kurt Thomas. Körföreningarna ha faktiskt tävlat om att uppföra hans verk. Sålunda ha mässan och Markuspassionen redan uppförts på ej mindre än ett trettiotal olika platser, vilket ju tyder på ett rent av rekordartat intresse. I Stockholm uppfördes mässan 1926 av Musikaliska Sällskapet och väckte också här samma uppmärksamhet som i hemlandet.

David Åhlén.

Meddelanden.

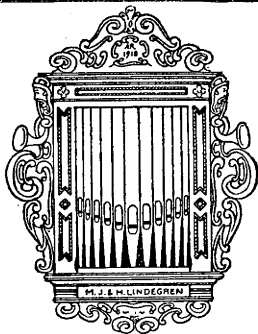
Förslag: Bland 13 sökande har kyrkorådet i Gamlestads församling, Göteborg, på förslag till den lediga organist- och kantorstjänsten uppfört musikedirektörerna Gösta Lundborg, Stockholm, Sven Wistedt, Norrköping, och Ester Svenson, Ängelholm.

Kantorsval. Till kantorer vid förēnade tjänster ha valts: i Lycksele E. V. Granberg; i Odensala T. Jansson därstädes; i Ö. Skrukeby A. T. Schander, Mjölby; i Backaryd C. Dahlheim, Karlskrona; i Flisby T. Rygert därstädes.

Klassisk orgelmusik. Bärenreiter-Verlag, Kassel, har i ett upprop, ställt

närmast till den tyska orgelrörelsens vänner, meddelat om möjligheten till förhandsbeställning å nya upplagor av klassisk orgellitteratur, som av förlaget skall utgivas under de närmaste månaderna. Män som Martin Fischer, Fritz Heitmann, Herman Keller, Karl Matthaei och Hermann Poppen stå för utgivandet. Uppropet kan erhållas genom hänvändelse till förlaget.

Norges Organistforening har beslutat framflytta högtidlighållandet av sitt 25-årsjubileum till nästa år på grund av de otillfredsställande orgelförhållandena i Vår Frelsers Kirke. Denna orgel skall inom den närmaste tiden ombyggas.

M. J. & H. Lindegren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 42638

Postadress Göteborg 7

Telefon 42638

Tillverkning av piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikdirektörer och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omstämmningar utföras omsorgsfullt.

MATTOR AV JUTE, HAMPA OCH KOKOS,

FÄRGADE ELLER OFÄRGADE,

LÄMPLIGA FÖR KYRKOR

TILLVERKAS AV

WAHLBECKS FABRIKER
LINKÖPING

PROVER OCH OFFERT PÅ BEGÄRAN

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

A) Enbart kyrkliga tjänster:

Organist- och kantorsbef. i *Göteborgs Annedals* förs. sökes senast den 21 okt. Begynnelselön: 3,400 kr.; två åldersstill. å 300 kr. efter resp. 5 och 10 års tjänst; dyrtidstill.

Klockare-, kantors- och organistbef. i *Gårdstunga*, Malm. l., sökes före 16 nov. Lön 1,600 kr. samt avkastn. av hoställe (f. n. omkr. 200 kr.); ersättn. för sång med konfirm. 100 kr., för övn. av kyrkokör 200 kr.

B) Förenade med folkskollärartjänst:

I *Blidö* (Blidögårds skola), Stockh. l., sökes senast 19 okt. Skolform B 2; fortskola, slöjd. Lön 600 kr.

I *Grimmared*, Älvsb. l., sökes senast 22 okt. (adr. Kungsäter). Skolform C 1. Lön 500 kr.

I *Löt*, Kalmar l., sökes senast 24 okt. (adr. Palmelund). Skolform B 1; fortskola, goss-slöjd. Lön 400 kr.

I *Linsäll*, Jämtl., l., sökes senast 25 okt. Forts-skola, slöjd. Lön 700 kr.

I *Kila*, Värml. l., sökes senast 25 okt. Lön 600 kr.

I *Härlunda*, Kronob. l., sökes senast 31 okt. (adr. Häradsbäck). Skolform

C 1; forts-skola. Manlig sök. har företräde.

I *Brinetofta*, Jönk. l., sökes senast 9 nov. Skolform B 1. Lön 500 kr.

I *Strömstad* sökes senast 9 nov. Å lärarlönen f. n. kommunalt ortstill. med 25% av grundlön och ålderstill. Lön för de kyrkliga tjänsterna 1,200 kr. med ett ålderstill. å 200 kr. efter 5 års tjänst.

Musiklärarbef. vid samrealskolan i *Åmål* sökes hos Skolöverstyrelsen före kl. 12 mänd. den 21 okt.

OLOF HAMMARBERG

ORGELFABRIK

GRUNDAD 1847

TEL. 44 750

GÖTEBORG

HAGEN

NYA VARVET

Första upplagan (1927) godkänd av Skolöverstyrelsen, utsåld 1928.

Andra omarbetade upplagan (1929)

G u d s r i k e.

En sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen
för folkskolan
av P. HALLER.

»Allt det goda man hade anledning att säga om första upplagan kan man i förstärkt form upprepa om denna andra och därtill lägga många andra goda omdömen. — Utan tvivel står Hallers bok bland de allra främsta i sitt slag i vårt land.»
G. Rosendal i Folkskollär. Tidn.

»Vilken lärobok i kristen religionskunskap för skola och konfirmationsundervisning röjer det starkaste pedagogiska greppet? Man måste obetingat sätta P. Hallers bok Guds rike.» *Carl Dymling i Tidning f. Sveriges läroverk.*

»Man beundrar Hallers obestridliga förmåga att behärska och lyckligt utforma en uppgift på vilken många tränad och lärd läroboksförfattare gått bet. De lärare som välja Hallers bok skola säkert finna valet lyckligt.»
Överlär. Gustav Larson, Huskvarna, i Folkskollär. Tidn.

»Haller skriver enkelt, koncist och redigt. Man märker att han själv undervisat barn i många år och att kristendomsundervisningen varit hans skötebarn. Han känner barnens föreställningsvärld. Stundom blir hans språk kraftfullt och skönt.»
Nils Johansson i Svensk Läraretidn.

Pris 75 öre.

Ett lärareex. mot 40 öre i frim.

Orienterande handledning för kristendomsläraryn

i folkskolan i anslutning till läroboken Guds rike
av P. HALLER
64 sid. Pris 1 kr.

Denna handledning av Haller sändes gratis till alla de lärare, som nu använda Hallers lärobok och jämväl till dem, som ha för avsikt att övergå till densamma. Skriv härom direkt till

GLEERUPS FÖRLAG, LUND